



Enkele overwegingen

Bataafsch Genootschap voor de
proefondervindelijke wijsbegeerte

Twee vragen



- Waarom richt de proefondervindelijke wijsbegeerte zich niet op economische vraagstukken?
- Wat heeft de zoon van ons lid F.W.Conrad (1769-1808) tot stand gebracht?

Oprichting in 1769



- Overweging bij oprichting:
"Ware het mogelijk bekwame hulpmiddelen uit te denken, die de onherstelbare ondergang, die dreigt voor ons dierbare Vaderland tijdig te keren?"

Oprichting



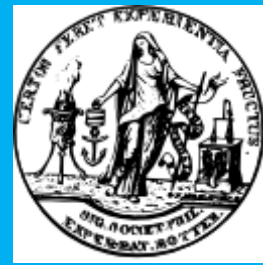
- " de onherstelbare ondergang, die dreigt voor ons Vaderland"
 - rivieroverstromingen elke 5 jaar
 - verzanding haventoeegangen Amsterdam (Zuiderzee), Rotterdam (Maas)
 - Is er enig middel om onze landen, die overstroombd zijn door regen- of opperwater en die zich zelve niet lozen, op spoedige en gerede wijze tegen redelijke kosten van derzelve te ontlasten
 - (overstroming door stormvloed en Zuiderzee 1825)

Oprichting



- Het derde punt ziet op de vervanging van windmolens door stoommachines : het "Keezending"
 - Opmerkelijk dat men toen windkracht te onvoorspelbaar vond, terwijl men nu rekt op windturbines als de hernieuwbare energiebron voor de moderne maatschappij

Oprichting



Eensdeels, en wel voornaamlijk het verbeteren en uitvinden van Kunst- en Werktuigen, en van Kundigheden en Middelen die strekken kunnen ten voordeele van den Landbouw, Zeevaart, Werktuiglijke Kunsten en Fabrieken, ter instandhoudinge en verbeteringe van Rivieren, Dijken, Wegen en Landerijen, of ten nutte van eenige andere voornaame Takken der Nationaale Huishoudinge.

Anderdeels, bedoelt het ook het ontdekken en bevestigen door ontwijffelbaare Proeven van Nieuwe Waarheden, of Kundigheden in de Natuurkunde, Kruidkunde, Scheikunde, Natuurlijke Historie, Ontleedkunde, Natuurkunde van 's Menschen Lighaam, Praktikaale Genees- en Heelkunde, het uitvinden van nieuwe Genees- en Heelmiddelen enz.

Oprichters



- **Steven Hoogdijk** (1698 - 1788) horloge- en instrumentmaker
- **Dr. Lambertus Bicker** (1732 - 1801) geneesheer
- **Dr. Salomon de Monchy** (1714 - 1794) geneesheer
- **Dr. Leonardus Patijn** geneesheer
- **Marinus Schouten** stadsvroedmeester
- **Ds. Cornelis Nozeman** dominee
- **Jan Daniël Huichelbos van Liender** (1732 - 1809)koopman, ingenieur, waterstaat

Oprichters



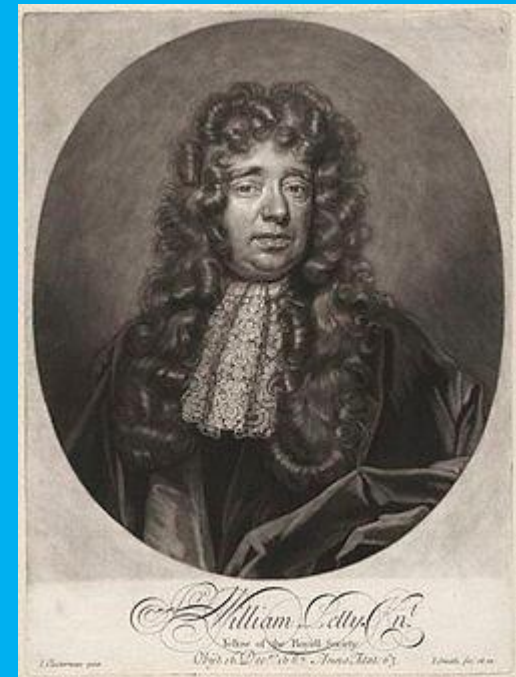
- Steven Hoogdijk (1698 - 1788) horloge- en instrumentmaker
- Dr. Lambertus Bicker (1732 - 1801) geneesheer
- Dr. Salomon de Monchy (1714 - 1794) geneesheer
- Dr. Leonardus Patijn geneesheer
- Marinus Schouten stadsvroedmeester
- Ds. Cornelis Nozeman dominee
- Jan Daniël Huichelbos van Liender (1732 - 1809)koopman, ingenieur, waterstaat

- Geneesheren en werktuigbouwers
- Eén koopman => interesse voor markten

Economie voor 1769



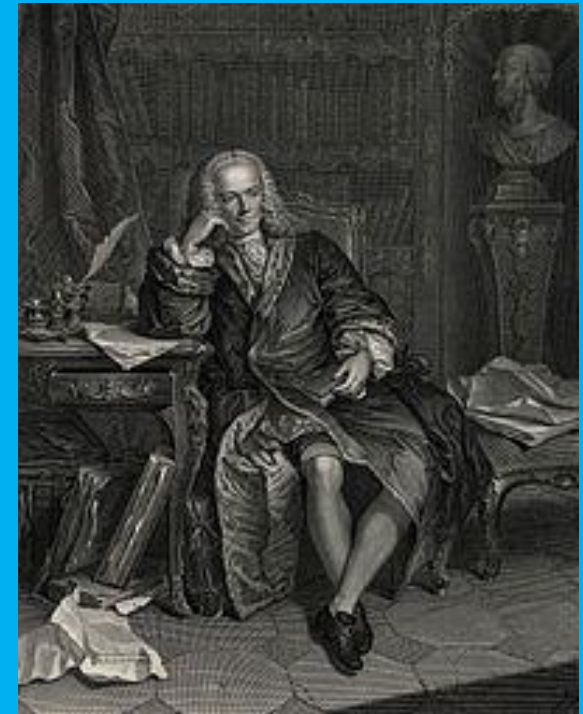
- William Petty 1623 - 1687
 - geneesheer, fysicus, "econoom"
 - Political Arithmetick 1682
 - statistiek sterfte => bevolking
 - geldhoeveelheid $M.v = p.T$
 - schade door werkeloosheid
 - uitvinder van catamaran, motorboot, kopieren



Economie voor 1769





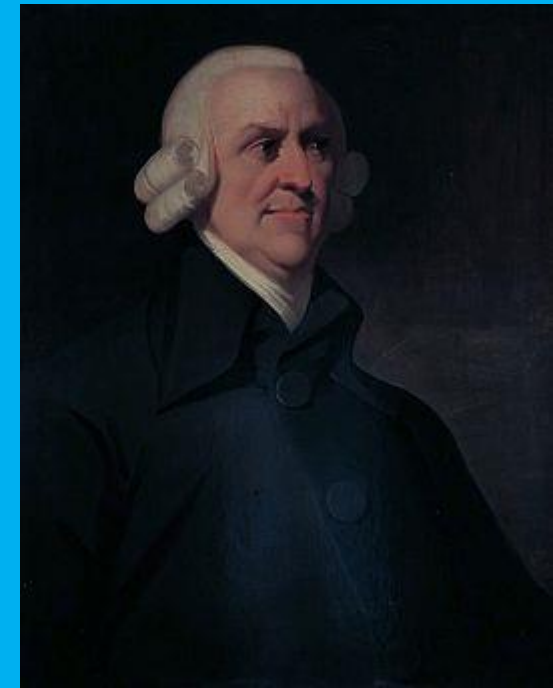
- Francois Quesney 1694 - 1774
 - geneesheer, econoom
 - Tableaux Economique 1758
 - kringloop model
 - landbouw als productieve factor
 - Classe sterile
 - Classe productive



Economie rond 1769



- Adam Smith 1723 - 1790
 - Professor of logic en hoofd douane
 - An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, 1776
 - alle economische beginselen
 - waarde \Leftrightarrow kostprijs ?
 - rechtshandhaving  -rentevoet 

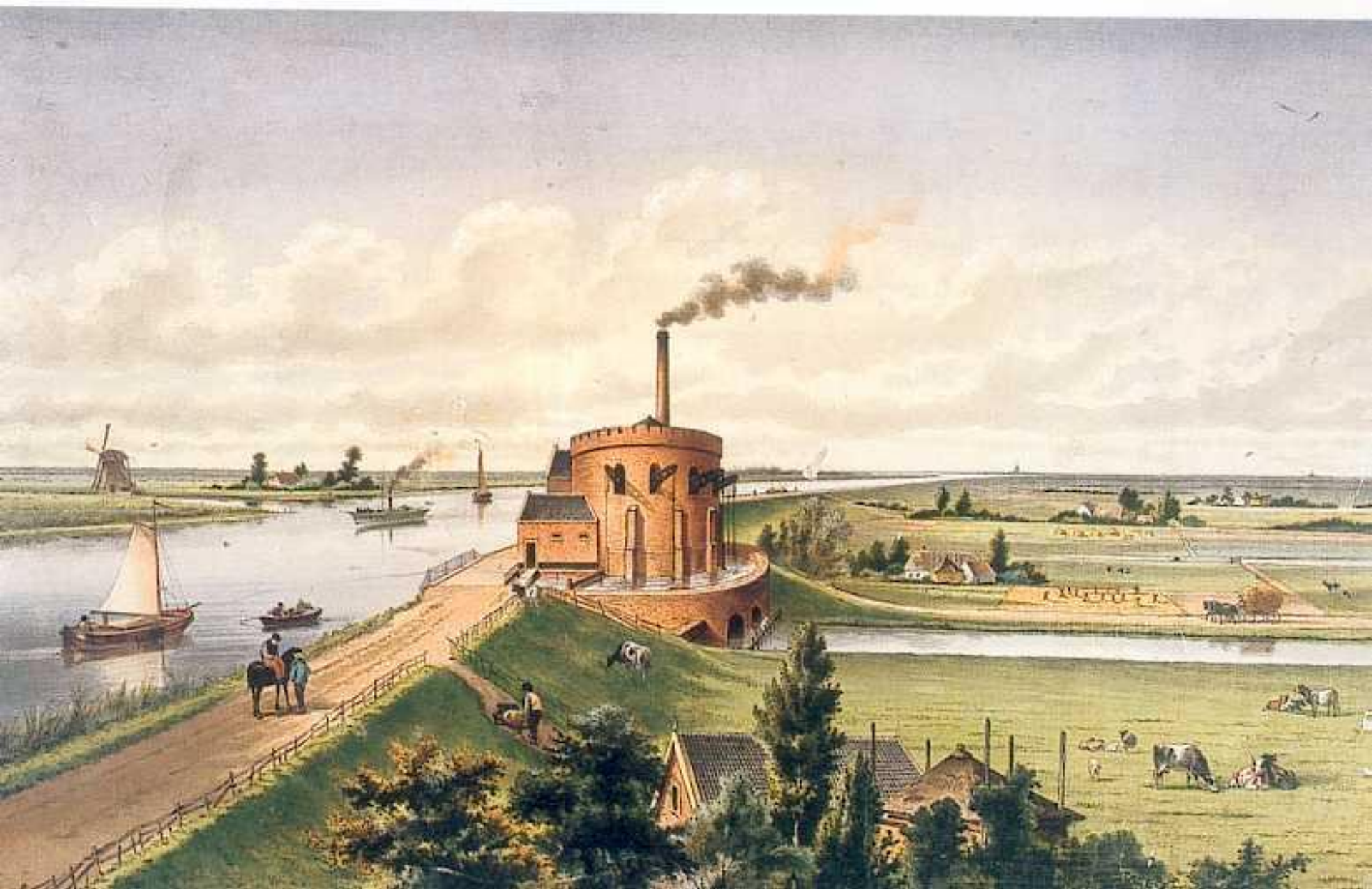


Economische vooruitgang



- Stoommachine Newcomen 1710
 - 20 kg kool/ PK u
- Stoommachine Watt 1784
 - 4 kg kool/ PK u
- Stoommachine Elder 1850
 - 0,6 kg kool/ PK u

- 33-voudige reductie van het brandstofverbruik in 140 jaar



Haarlemmermeer (185 km²) en Stoomgemaal Cruquius met Ring vaart 1848-1852

Conclusie



- De oprichters streefden met succes naar verbetering van de "Nationaale Huishoudinge"
- zagen dit niet als een onderwerp van "Proefondervindelijke Wijsbegeerte"
- zij waren geneesheren en werktuigbouwers
- de "economie" ontstond pas na 1769



Conclusie

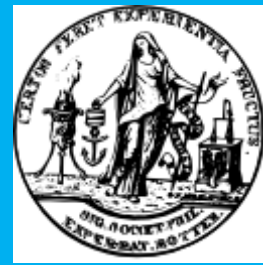
- Merkwaardiger is dat ook in de grondwetten van 1958 en 1997 economie niet genoemd wordt
 - Gezien
 - het moeizame herstel,
 - de strijd tussen Monetaristen en Keynesianen
 - de geringe aandacht voor de reële kant van de economie
- kan de Proefondervindelijke Wijsbegeerte een aanvulling zijn

Kleine watercyclus



- waterleiding 1853:
 - hygiene en gemak ontwerp en aanleg
- riolering 1910 :
 - hygiene en gemak ontwerp en aanleg
- Deze nieuwe technieken hadden meer invloed op de volksgezondheid dan de vooruitgang van de medische wetenschap

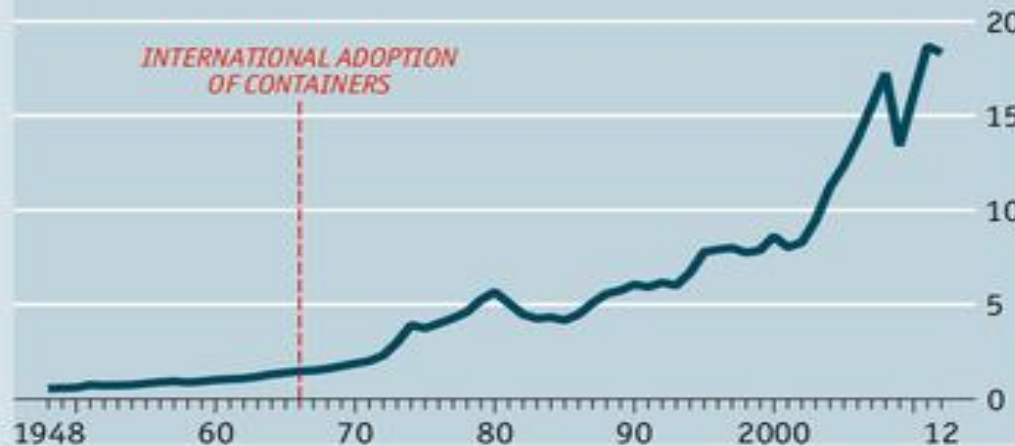
Container 1953



- verlaging kosten van \$5.83 tot \$0.16 per ton (36x)
- minder diefstal en lagere verzekeringspremie
- ontwikkeling haven, scheeps- en waterbouw

Thinking inside the box

World merchandise trade
2012 prices*, \$trn



Sources: World Trade Organisation; US Bureau of Labour Statistics;
Daniel Bernhofen et al; *The Economist*

Ports worldwide

	1965	1970
Port labour productivity, tonnes per hour	1.7	30.0
Average ship size, tonnes	8.4	19.7
Number of loading ports in Europe	11	3
Insurance costs†, £ per tonne	0.24	0.04
Value of goods in transit‡, £ per tonne	2	1

* Deflated by US consumer prices
† Australia to Europe ‡ Hamburg to Sydney

F.W.Conrad (1769-1808)



- Wat heeft de zoon van ons lid F.W.Conrad (1769-1808) tot stand gebracht?
- De vader bracht het tot Inspecteur Generaal der Waterstaat, maar overleed kort daarna op 39 jarige leeftijd
- De zoon werd wees op zijn 8-ste



De zoon F.W.Conrad 1800-1870

- Opgeleid op kosten van Waterstaat
- Kadet van den Waterstaat 1814
 - Noord-Hollands kanaal
 - Dok te Hellevoetsluis
- Provinciaal ingenieur in Brabant 1825
- Provinciaal ingenieur Zuid-Holland 1829
 - Zeewerken en kanaal Goederede
 - Kanaal naar Scheveningen
 - Drooglegging Haarlemmermeer

De zoon F.W.Conrad 1800 -1870



- Directeur van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij 1839 - 1855
 - Spoorlijn Amsterdam-Haarlem
 - Spoorlijn Amsterdam-Rotterdam
- Hoofd Eerste Telegraaf mij, 1850
- Lid Cie Droogmaking Haarlemmermeer, 1852
- Mede-oprichter K.I.v.I, 1847

De zoon F.W.Conrad 1800-1870



- Hoofd Ingenieur 1e kl. Rijkswaterstaat, 1853
- Hoofd-Inspecteur Waterstaat, 1864
- Lid van het Bataafsche Genootschap
- Lid en President van de Internationale Commissie ter beoordeling ontwerp van het Suez kanaal, 1855 - 1869

F.W.Conrad



- Twee reizen naar Egypte in de winters van 1855 en 1856
- Een reisverslag "REIZEN naar de landengte van Suez, Egypte en het Heilige Land, M.Nijhoff, 1859
- <http://booksnow1.scholarsportal.info/ebooks/oca9/21/reizennaardeland00conr/reizennaardeland00conr.pdf>

Reizen

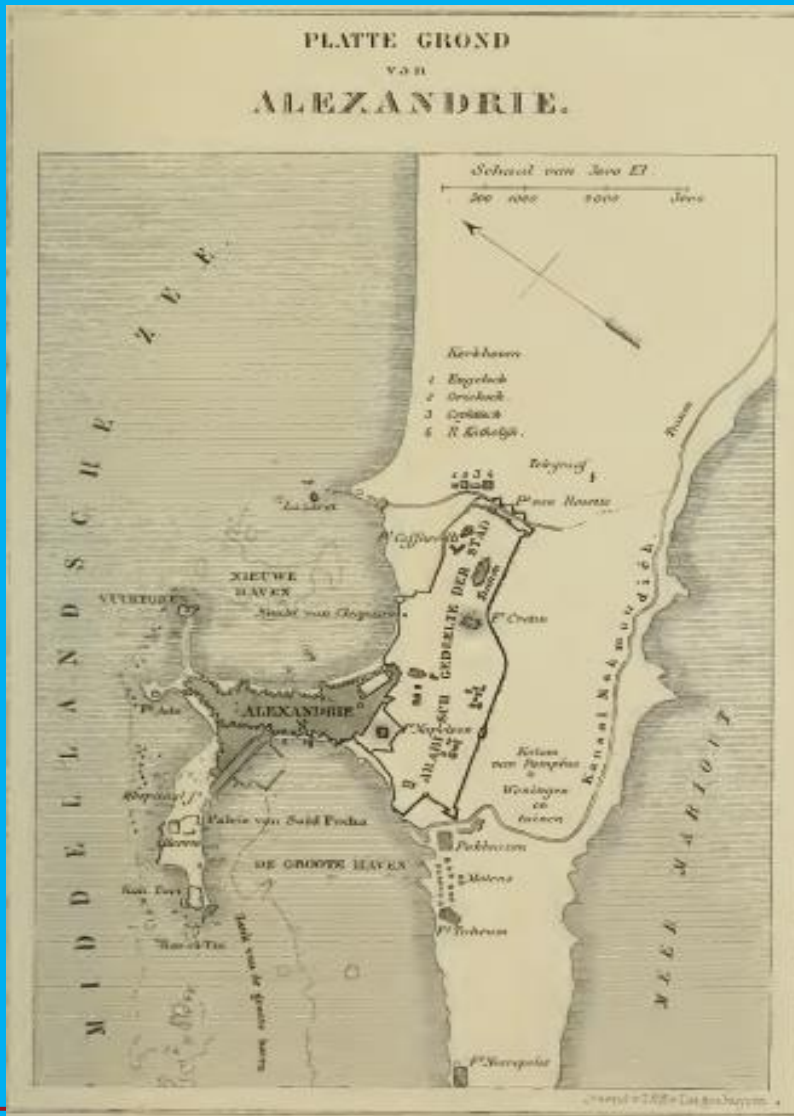


- Op 30 oktober 1855 werd de commissie bijeengeroepen door Ferdinand de Lesseps in Parijs
- Op 8 november 1855 scheepten zij zich te Marseille in aan boord van de stoomboot "Osiris" met 220 PK
- via Malta (kolen bunkeren) bereikte men na 11 dagen Alexandrië

Reizen (reisgenoten op de Osiris)

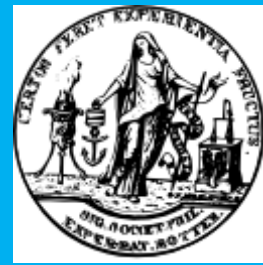


Alexandrië

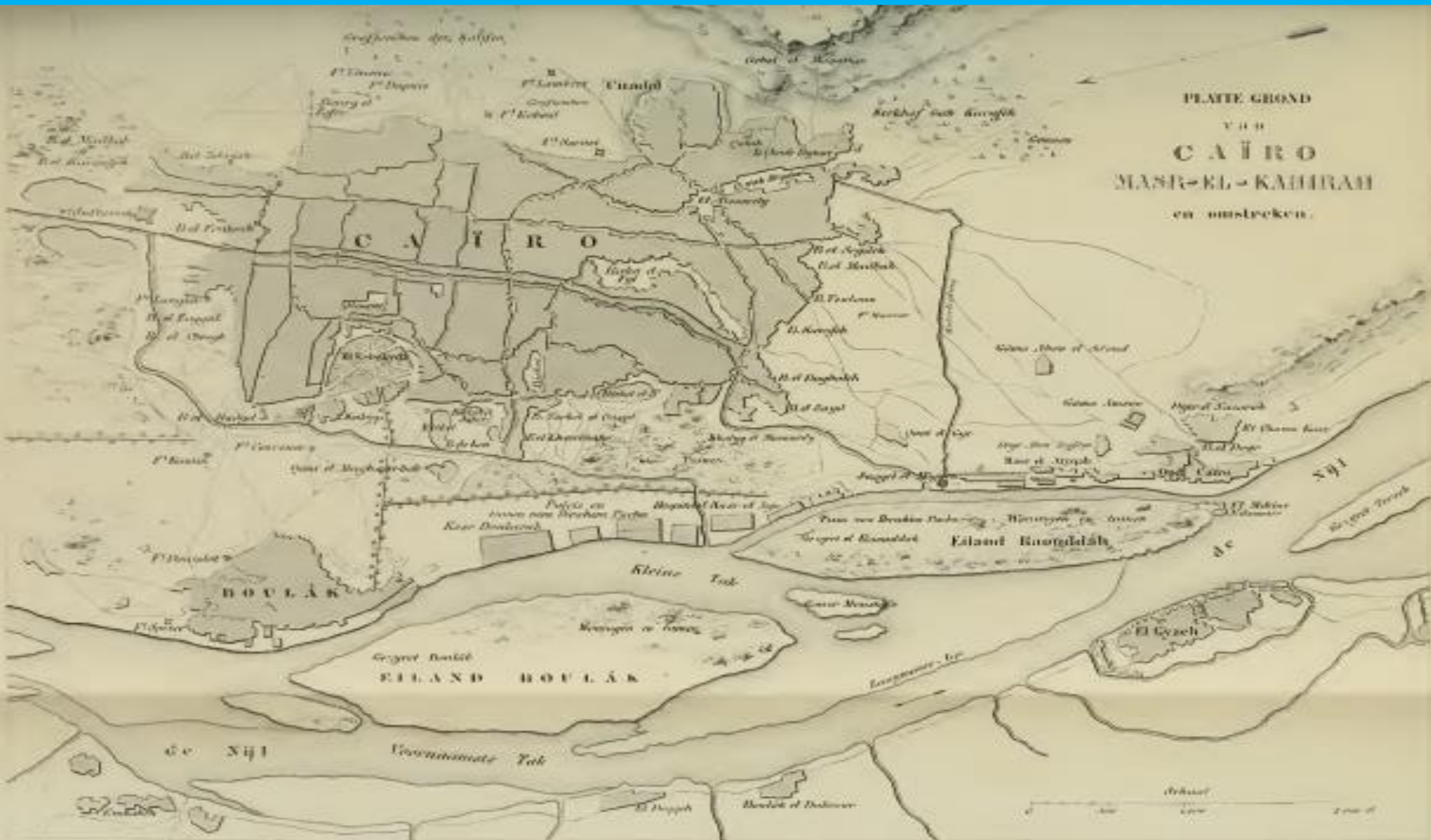


- Gesticht door Alexander de Grote in 323 v.Chr
- Pharos eerste vuurtoren ~ 290 v.Chr.
- Naald van Cleopatra
- Kolom van Pompeius
- Kanaal van Mahmoudieh uit 1819
- Meer van Mariout (vroeger zoet)
- Spoorweg naar Cairo

Cairo; Masr el Kahirah



Cairo; Masr el Kahirah

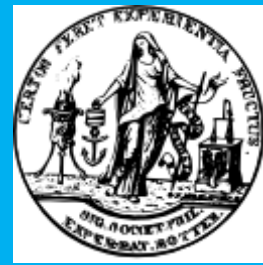


Op 23 november per stoomboot van Caïro naar de stuw bij Saidieh



- "Na een heerlijken tocht op de Nijl kwamen wij bij het prachtige werk van de stuw."
- Ontvangst door ZH Mohamed Said Pacha
 - te paard, groen uniform, witte kashmir broek, gouden sjerp en rode fez
 - defilé 8000 man infanterie, cavalerie, artillerie
 - Zijne Hoogheid verzoekt:
 - Advies over Suez kanaal
 - Advies over stuw bij Gebel Silsileh (nabij Assouan)

Heren dichters



SONETTO

A SUA ALTEZZA IL VICERÉ D'EGITTO MOHAMMET-SAÏD.

Equeste il Nilo, e son queste le sponde
Fecondate da uu' onda misteriosa?
E le mille città son queste donde
Tanta Egitto levò fama gloriosa?

Si ti scorgo regal fiume, e feconde
Terre voi pur, ma storia dolorosa
Fra macerie, e fra sangue mi nasconde
Di tanta civiltà l'età famosa.

Ma il fin di tue sciagure ormai s'affretta
Terra dei Faraoui, ora che siede
Al tuo governo nuova stirpe eletta.

Gran Prence, in te l'Europa e guarda e crede
E a te compir del divo padre aspetta
L'opere insigni con costanza e fede.

Guiseppe Ganz

SONNET

AAN ZIJNE HOOGHEID DEN ONDERKONING VAN EGYPTE,
MOHAMMED SAÏD.

Is dit dan de Nijl; zijn dit dan die oevers, vruchtbaar gemaakt
door een geheimzinnigen stroom? Zijn dit die duizende steden,
waardoor Egypte's glorieijke naam zoo hoog verheven wordt?

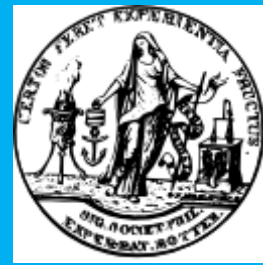
Ja, ik zie u, koninklijke stroom, ik zie u, vruchtbare gronden,
maar eene treurige geschiedenis trekt een sluier tusschen ruïnen
en bloed voor den beroemden tijd eener groote beschaving.

Maar het einde van uwe tegenspoeden is aangebroken, o land
der Pharao's, nu u een uitverkoren stam bestuurt.

Groote vorst, geheel Europa vestigt het oog op u en vertrouwt
op u, want het is uwe taak, de roemrijke werken van uwen grooten
vader met standvastigheid en vertrouwen te voleindigen.

vertaling Frederik Willem Conrad

Te paard naar de pyramiden van Gizeh op 25-11-1855



Per boot naar Gebel Silsileh op 24-11-1855



- Na een dag, kolenbunkeren in Minieh
- Lokaal bruiloftsfeest
- Dans door "almées", filles de marbre
- De dans was "*shocking*"

- Verder naar Shioud, Girgeh, Denderah
- Op 1-12 voor anker bij Luxor, Thebe

Thebes aux cent portes

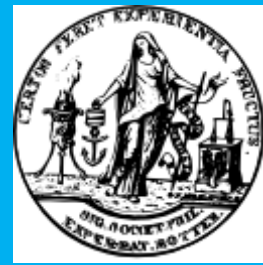


- De ruines van Thebe inspireren de Heren dichters:
- Guiseppe Ganz dicht een sonnet in het Italiaans: Le Rovine di Tebe
- Paul Regnier vertaalt het in het Frans
- F.W.Conrad in het Nederlands

1&2 Grot te Shioud, 3,4,5&6 Ruines te Denderah, 7&8 Luxor, 9&10 Karnak



Ferdinand de Lesseps leest voor uit het werk van J.F.Champollion op 3-12-1855

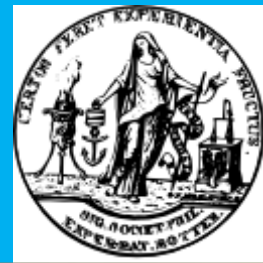


Gebel Silsileh (nabij Assouan)

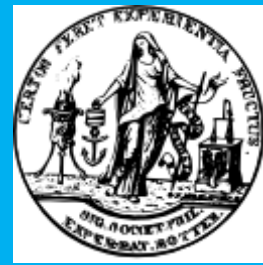


- Op 5-12 bereikt men de riviervernaauwing (310m) waar de stuw voor Opper-Egypte is ontworpen.

Eiland Elefantine tegenover Assouan 6-12-1855



Te paard naar het eiland Philae, het verste punt van de reis



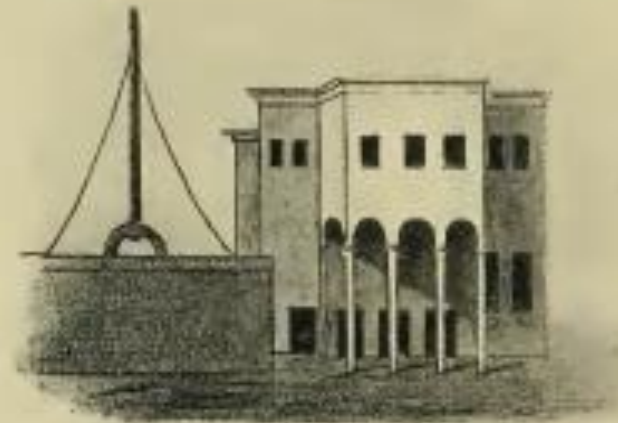
Terug in Cairo



- In Ben el Souel brengt de commissie positief advies uit over de mogelijkheid van een dam bij Gebel el Silsileh (Assouan) aan Z.H. Mohammed Said
- Op 12-12-1855 is men weer terug in Cairo
- Op 15-12-1855 reist men met 4 rijtuigen + 1 voor "bagaadje" langs de landmailweg van Cairo naar het ellendige stadje Suez

Stations op de weg Cairo-Suez

Een der putten van Mozes



Rede van Suez in zicht 16-12-1855



Bezoek aan de putten van Mozes (Exodus XV, vers 27)



Kamp in de woestijn tussen Suez en Pelusium 25-12-1855



Onderzoek



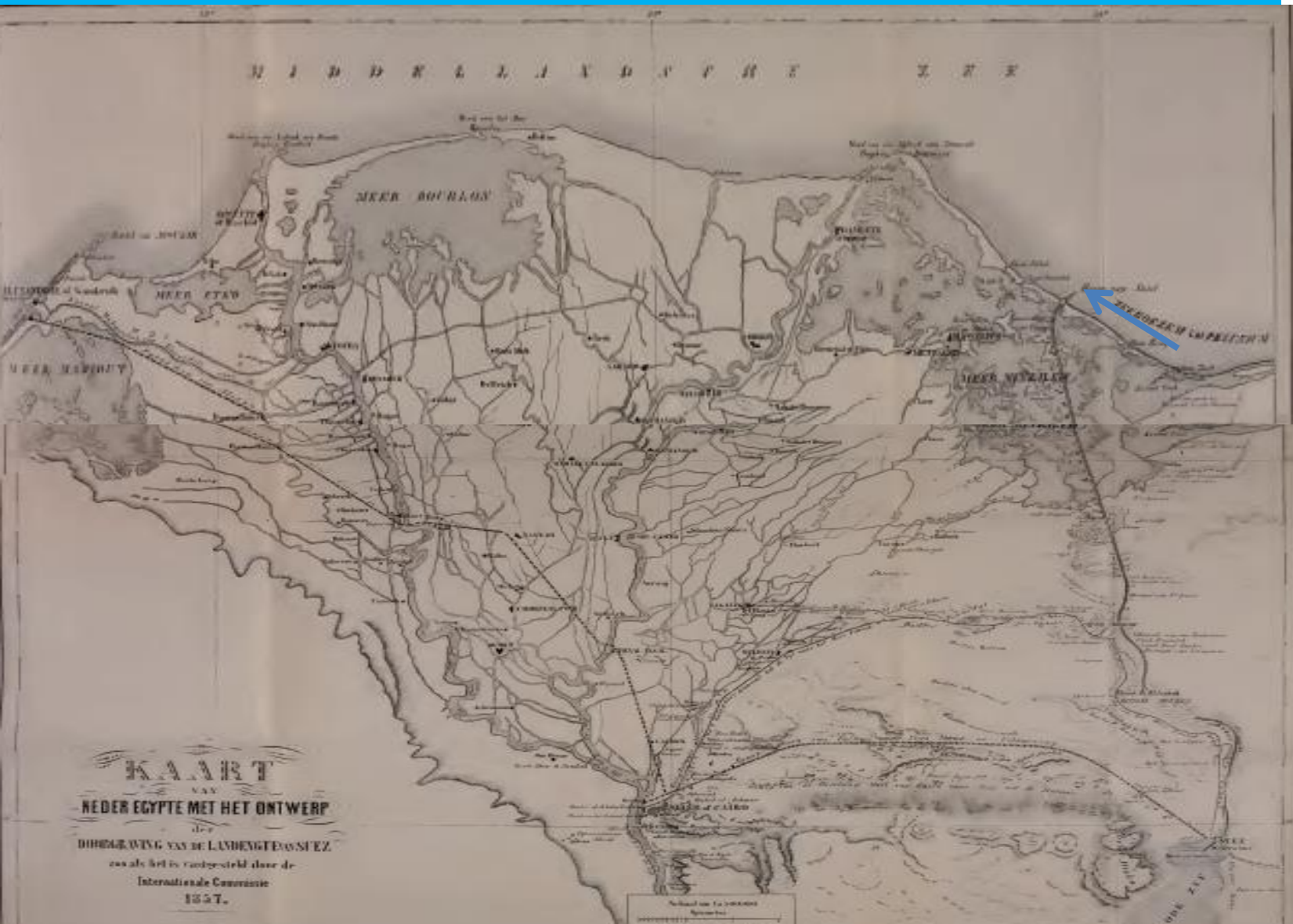
- de waterdiepten en ankergrond bij Suez
- de samenstelling van de grond in het tracée: zand en kiezel
- de beschikbaarheid van steen in de bergen van Attaka bevestigd
- de waterdiepten en ankergrond bij Pelusium: de mond moet naar het westen

Onderzoek



- Kerstfeest in de woestijn met groot kampvuur
- Surveyboot komt niet opdagen
- Oudjaarsdag op de surveyboot voor de kust
- Nieuwjaarsdag terug in Alexandrië

Rapport 2-1-1856

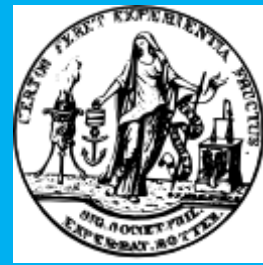


Rapport



- Een rechtstreeks kanaal van Suez naar Pelusium is de oplossing
 - de uitvoering is gemakkelijk
 - de uitkomst zeker
 - de gevolgen voor de handel onmetelijk
- Er is geen verschil in gemiddelde waterstand in de Middellandse en de Rode zee

Rapport



- Begroting

– bouw kanaal, havens	64,1 Mfl
– aanleg zoetwaterkanaal	4,3 Mfl
–	----- +
– Totaal bouwkosten	68,4 Mfl
– Administratie 2,5%	1,8 Mfl
– Onvoorzien 10,0%	6,8 Mfl
– Mogelijke uitbreiding	18,0 Mfl
–	----- +
– Maatschappelijk kapitaal	95,0 Mfl

Rapport



- **Getekend** Alexandrie den 2den Januarij 1856
 - F.W.Conrad, president
 - Renaud
 - De Negrelli
 - Mac-Clean
 - Lieussou, secretaris

Suez-kanaal



- Eind 1856 een tweede reis
- Aanvang van de aanleg 25-4-1859
- Feestelijke opening in 1869 door Keizerin Eugenie in het bijzijn van F.W.Conrad, vrouw en dochter
- Op de terugreis overlijdt hij in München net geen 70

Conclusie



- Ons lid F.W. Conrad leverde een aanmerkelijke bijdrage aan de onmetelijke verbetering van de "Globaale en Nationaale Huishoudinge"
- In 2015 werd de capaciteit van het kanaal verdubbeld door de baggeraars Boskalis, van Oord en Jan de Nul

Opvolging



Na twee jaar draag ik mijn functie van **president directeur** over aan:

- **Dr. Joop A.M.J.L. Janssen**, Internist- Endocrinoloog
- werkzaam bij de afdeling Inwendige Geneeskunde, van het Erasmus MC.
In 1998 promoveerde hij op: "Insulin-like growth factor-I and its binding proteins in health, aging and disease" Zwaartepunten in zijn werk zijn de behandeling van volwassen patiënten met hypofyse aandoeningen en diabetes mellitus en alle facetten van de rol van het groeihormoon-insuline-IGF systeem bij gezondheid, bij het ouder worden, en bij ziekten.
- Hij is (co-)auteur van meer dan 100-peer-reviewed tijdschrift artikelen.



Bedankt voor uw aandacht!

Het dessert staat klaar